

sari, V. *voler* *Involut*, *involutiu*, V. *voldre* *Invulnerable*, V. *vulnerar*

INXA, 'irritació, rancúnia', mot afectiu, especialment balear, pres evidentment del cast. familiar *hincha* id., derivat de *hincharse* 'inflar-se' amb el matís d'«inflamar-se»: és un mer castellanisme, si bé molt arrelat en algunes comarques. □ 1.ª *doc.*: c. 1830, Febr.-Cardona; i ja 1696; l'acc. 'esberla, estella que es clava', que sembla ser el mateix mot, 1617.

Es tracta sobretot d'un mot mallorquí i menorquí, d'ús merament familiar i fortament afectiu. El to baix del mot ens el mostra la frase en què el veiem usat per Mn. AMAlcover, en el moment al·gíid de les seves tristíssimes disputes, «si això ha interessat se deu esclúsivament an el secular *muscler* i a les sempiternes *inxes* que se duen catalans i castellans», *BDLC* XI (1920), 301. A Menorca «moure *inxes*» 'provocar renyines', que ja anotava Febrer Cardona «*inxas*: provocació; *inxar* provocar», i el *Damen*. «*inxas*: odió, encono o enemistad, cast. *hincha*». Altrament no sabem que el mot hagi estat usat per cap escriptor mallorquí ni menorquí seriós (i tampoc el miraren com a digne de recollir-lo Moll en la monografia de Ciutadella, ni el *DFgra.*, ni el *DAG*. etc.).

Sembla, doncs, que molts insulars ja s'adonaven, com ho fa Amengual, que és un manlleu del castellà afectiu *hincha*, predilecte de Quevedo en els seus escrits burlescos i caricaturals: «el alguacil gritaba como un descosido, viendo que la mozuela le había dado entre ceja y ceja con la del martes; y tomó la *hincha* con ella ---»; «no podían desengarrafarle según tenía la *hincha* con él», *Cuento de Cuentos* (*ClCast.* IV, 183 etc.); i difícilment podem posar en dubte que és un simple derivat castellà del verb *hinchar* en l'acc. de 'inflamar-se', 'inflar-se de ràbia', més que més essent *encha* 'enemistat' en portuguès familiar (Corteseão), amb el vocalisme corresponent al fr. i oc. *enfler*, *-ar*, it. *enfiare*: ni el *REW* de M-Lübke (n.º 4406), ni el meu *DCEC/DECH* (III, 365b41 i n. 3) vacil·laren gens a reconèixer-ho.

L'article *inxas* d'*AlcM* és indigne del caràcter crític que sol tenir aquest diccionari, i fins d'una publicació erudita —potser com a resultat dels puerils apassionaments d'Alcover—: *inxas* seria un mot pròpiament català i vindria «del llatí *INFULA* 'posteta llarguera'». No solament és la negació de les normes més elementals de la fonètica històrica admetre que FL pugui donar *x* en català, sinó que no hi ha tal mot en cap forma de llatí. El llatí clàssic *infūlae*, conegudíssim, no va designar mai altra cosa que les vetes de llana blanca i vermella que adornaven, amb caràcter sacre, la testa dels sacerdots i de les víctimes sacrificades pels pagans, mot absolutament mancat de descendència romànica. Basta una *x* darrere *n* per identificar un mot com a estrangerisme en català: sigui cast., fr., it. o mossàrab (excepció única *panxa*, *manxa*, -NTICA).

A penes pot justificar cap revisió d'aquesta tesi l'aparició del mot en parlars locals del Nord de Catalunya, car aqueixos termes afectius i populars és

corrent que es propaguin fora de la llengua originària, amb caràcter sovint passatger: després això allà es perd.¹ Sembla que ha estat usual la frase «*tenir algú de cap d'inxas*: tenir-li malvolença» en algun lloc de l'Empordà, segons *AlcM*: deu tractar-se del Llofriu baixempordanès, d'on vénen la major part de les coses de l'Emp. que recull *AlcM*, per informació de la mestra Irene Rocas.

També deu haver tingut un cert ús en les veïnes terres rosselloneses, judicant per *inxar* 'irritar, instigar', usat pel vallespirenc J. de Sant Salvador, i per l'ús que fa Saisset de *ser un inxa*. De la idea d'«irritació» o 'inflamació' causada per una esberla o bocí d'estelleta clavada a la carn vindrà l'acc. «engruna o bocinet d'un os romput que dificulta la curació, malaltia provinent d'un os trencat» que anota (no sense posar-li un interrogant) el *DAG*. en un poble de la Plana de Vic. D'aquí es degué passar a l'estelleta usada per a un empelt, segons l'*Agricultura* del banyolí-perpinyanenc Miquel Agustí (1617).² D'un ús previ de *inxas* 'estelleta' deu venir *ser un inxa* en el rossellonès Saisset 'ser un viu, saber-la llarga', comparem *ser una bona puja*.

No cal dubtar, en efecte, de l'ús en el Rosselló, car l'*InuLC* copia aquestes dues frases, evidentment tretes dels trasllats d'algun procés «si ha deposat per odi, per ira, mala voluntat, *inxas* o iniquitat de algú» i «interrogat si entre ells ha haüdes *hinxes*, manasses, bregues en temps passat --- no y sap neguna divisió o *inxas* --- com és fama que tot lo loch de Argilers sia *divisat* e *inxat* en dos parts» a les quals atribueix la data de 1396 i 1398, data indubtablement errada.³ Però que *inxas* s'usi com a 'estelleta petita' a Girona, la Selva, Costa de Llevant, Lluçanès i Pla de Bages, com afirma sense cap prova *AlcM* (encapçalant amb això el seu article, a fi de justificar la seva desencaminada etimologia), crec poder negar-ho: ¿com seria possible que un home com jo, que ha viscut des de noi, la meitat de la seva llarga vida, en les tres primeres d'aquestes comarques i hi tingué molta parentela, no ho hagués sentit mai?

¹ I no sorprèn que això ja ho recullí el *Torcimany* d'Aversó, que per a una obra així la raríssima rima en *-inxas* era preciosa, majorment quan li veiem admetre inclús el verb purament castellà i mai català: «*inxas* per 'inflar', per 'aiçar' <'aquissar'>, per 'desgrat', per 'lo siulet de la bombardas'» (§ 535.1, 2, 3, 4). Amb la personalització rossellonesa *ser un inxa* comparem l'argentí un *hincha* 'un apassionat d'un club de futbol' (angl. *a fan*, cat. *un barcelonista* etc.). — ² És sabut que el Bely. i Lab. 1840 recullen sistemàticament els mots d'Agustí i per això registren «*inxas*: empelt», però que no tenen coneixement propi del mot es veu perquè tots dos estan d'acord que està «antiquat». Lab. hi afegeix que també havia significat «llengueta en els instruments de vent», o sigui una altra peça en forma d'estelleta. Article que el *DFA*. copia del Lab. No hi ha altres dades d'això. — ³ Pot ser mala lectura de VI com a III, i llavors seria 1696, 1698, a les quals correspondrien bé diversos detalls de llenguatge ana-